

Εισήγηση του πρωτ. Κωνσταντίνου Ι. Λιάπη με θέμα:
« Προσέγγιση στην ιστορία του Ι. Ν. Αγίας Παρασκευής Καρπενησίου »
 στο επερχόμενο συνέδριο του Οκτωβρίου 2017

Όταν το Μάρτιο του 2005, Σεβασμιώτατε, σεβαστοί πατέρες, εντιμότατοι άρχοντες, ελλογιμώτατοι, κυρίες και κύριοι, αναλάμβανα ως νέος εφημέριος τον Ι. Ν. Αγίας Παρασκευής Καρπενησίου, είχα ως όραμα να ερευνήσω και να βρω πληροφορίες σχετικά με τον ναό και τα πρόσωπα που διακόνησαν σε αυτόν, έτσι ώστε να εκδώσουμε σε ένα βιβλίο την ιστορία του «εις μνημόσυνον αιώνιον»¹. Η πρώτη μου ενασχόληση, όμως, ήταν αποθαρρυντική, καθότι ελάχιστα στοιχεία (γραπτές πηγές) μπόρεσα να συλλέξω για τον πάνσεπτο ναό που θα διακονούσα. Προφορικές, ωστόσο, μαρτυρίες ανθρώπων που έζησαν καταστάσεις είχα πολλές. Οι προφορικές, βέβαια, μαρτυρίες αποτελούν μια ιδιαίτερη κατηγορία τεκμηρίων, που υπαγορεύουν τις δικές τους απαιτήσεις στην προσέγγισή τους και χρειάζονται μια ξεχωριστή αξιολόγηση και κριτική ανάλυση.² Για αυτόν το λόγο, προσωρινά τουλάχιστον, διέκοψα το εγχείρημα αυτό. Όταν, όμως, εσείς, Σεβασμιώτατε, μου προτεινάτε, χωρίς να γνωρίζετε το όραμά μου, να ομιλήσω για την ιστορία του ναού μας, σε επικείμενο επιστημονικό συνέδριο, με οργανωτές «άνδρας σοφούς και επιστήμονας»³ το εξέλαβα ως θείο σημείο, για αυτό και δέχτηκα με μεγάλη χαρά αυτή την τιμή. Σύμμαχο μου στο εγχείρημα αυτό είχα τα Γ.Α.Κ Ευρυτανίας και την προϊσταμένη τους κ. Μαρία Παναγιωτοπούλου- Μμποτονάκη.

Ο Γ. Ιατρίδης γράφοντας το χρονικό της επανάστασης του Καρπενησίου, αναφέρει: «*Επυρπολήθησαν δε οίμοι και οι τέσσαρες αυτής (της κωμοπόλεως Καρπενησίου) ιεροί ναοί οι επ' ονόματι ο μεν της Αγίας Παρασκευής, ο δε της Γεννήσεως της Θεοτόκου, ο δε του εν Αγίοις πατρός ημών Νικολάου και ο εν παντί περικαλλής της Αγίας Τριάδος σεμνόμενος... ανερευνήσαντες δε και τα ένδον του ναού απόκρυφα, εύρον πάντα τα ιερά σκεύη και κειμήλια και κανδήλας, ποτήρια, δίσκους, στεφάνους και συν τούτοις τον τίμιον σταυρόν, πάντα αργυρά και αριστοτεχνουργημένα. Ωσαύτως δε εύρον και τα της Αγίας Παρασκευής...*»⁴. Υποθέτουμε ότι από τους αναφερόμενους τέσσερις ιερούς ναούς της πόλεως του Καρπενησίου επί Οθωμανοκρατίας ο παλαιότερος ήταν ο τιμώμενος επ' ονόματι της αγίας Παρασκευής. Οι αποχρώντες λόγοι επί των οποίων στηρίζεται η εικασία μας αυτή είναι οι ακόλουθοι.

Υποστηρίζεται από ιστορικούς ερευνητές ότι οι πρώτοι κάτοικοι του Καρπενησίου, στα χρόνια της οθωμανοκρατίας ήταν βλαχοποιημένες. Ο ιστορικός Παν. Βασιλείου αναφέρει πως οι κάτοικοι των γύρω του σημερινού Καρπενησίου παλιών αγροτοποιμενικών συνοικισμών, Μεσοχώρα, Μαγκλάνα, Μεσαμπελιά, Λυκούρεση και Πέτρα, σιγά σιγά συγκεντρώθηκαν πρωτίτερα από τον 14^ο αιώνα, που σημειώνει ο Αθ. Ιατρίδης, στη σημερινή υπήνεμη τοποθεσία της Αγίας Παρασκευής, όπου δεν αποκλείεται η ύπαρξη αρχαίου οικισμού.⁵ Γύρω από την περιοχή της Αγίας Παρασκευής επεκτάθηκε έκτοτε το Καρπενήσι.⁶ Κατάλοιπο τους είναι η ίδια λέξη Καρπενήσι. Το λατινικό *carpinus* αντιστοιχεί στο σφένδαμο. Στις

¹ Ψαλμ. 111,7.

² Βασιλική Λάζου, Οι προφορικές μαρτυρίες ως πηγή του Εμφυλίου, εισήγηση στο βιβλίο Πτυχές του Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949, σελ.381.

³ Δευτ. 1, 15.

⁴ Σπ. Λάμπρου, «Ενθυμήσεων ήτοι χρονικών σημειωμάτων κλπ. στο περ. Ν. Ελληνομνήμων 1910 τομ.7^{ος} σελ.261-264.

⁵ Πάνου Ι. Βασιλείου, «Η Εκκλησία Αγ. Τριάδα του Καρπενησίου», Αθήνα 1962, σελ.24.

⁶ Πάνου Ι. Βασιλείου, Τουριστικός οδηγός Ευρυτανίας, εκδ. Νομαρχίας Ευρυτανίας, 1971, σελ.68.

συνοικίες Αγίας Παρασκευής και Λαγκαδιά υπάρχουν και σήμερα άφθονα σφεντάμια.⁷ Οι κτηνοτροφικές κοινωνίες της εποχής ευλαβούντο ιδιαίτερος την αγία Παρασκευή. Τούτο επιβεβαιώνεται ακόμη και σήμερα καθώς σε πολλά μέρη της Ελλάδας γίνονται ακόμη πανηγύρια της αγίας συνδεδεμένα όλα με κτηνοτροφικούς οικισμούς.

Οι λόγοι, κατά την γνώμη μας, για την ιδιαίτερη αυτή ευλάβεια των κτηνοτροφικών κοινωνιών προς την Αγία είναι : α) Στις ίδιες κοινωνίες αποτελούσαν ορόσημα χρονικά οι γιορτές του Αγίου Γεωργίου, οπότε ξεκινούσαν την άνοδο από τα χειμαδιά του κάμπου προς τα ορεινά, θερινά βοσκοτόπια και του Αγίου Δημητρίου, οπότε άρχιζε η αντίστροφη μετακίνηση. β) η εορτή της Αγίας Παρασκευής, κειμένη στο μέσον ακριβώς του διαστήματος μεταξύ των δύο εορτών-ορόσημων μετακινήσεως, αποτελούσε με τη σειρά της ένα νέο ορόσημο ανάπαυλας και γλεντιού με την πανήγυρι στη γιορτή της αγίας. Από πλευράς φυσικών συνθηκών ήταν κατάλληλη για τα υπαίθρια πανηγύρια. Από πλευράς οικονομικών συνθηκών ήταν επίσης πρόσφορη διότι οι κτηνοτρόφοι είχαν ολοκληρώσει μεγάλο μέρος της παραγωγής την οποία επιπλέον είχαν διαθέσει, και ήταν άνετοι οικονομικά και ικανοί να απολαύσουν μία ανάπαυλα, ένα θρησκευτικό πανηγύρι.⁸

Επειδή λοιπόν οι πρώτοι βλαχοποιημένες κάτοικοι της πόλεως ευλαβούντο την Αγία θεωρούμε πολύ πιθανό να ανήγειραν και ναό στο όνομά της, στην ίδια πιθανώς θέση όπου ευρίσκεται ο σημερινός ναός. Επιπλέον ο οικιστικός (χριστιανικός) πυρήνας της πόλης είχε ως απαρχή του την περιοχή Τσιμποκάρου όπου και ευρίσκετο ο εν λόγω ναός. Αργότερα, καθώς η πόλη μεγεθυνόταν προεκτεινομένη προς τα κάτω ανηγέρθησαν οι υπόλοιποι ναοί.⁹

Ο ιερός ναός της Αγίας Παρασκευής είναι χτισμένος βορειοανατολικά της πόλεως του Καρπενησίου (παραδοσιακό Καρπενήσι), στο κέντρο της ομώνυμης συνοικίας, και έχει ρυθμό εγγεγραμμένο σταυροειδή με τρούλο. Η ενορία της Αγίας Παρασκευής εξυπηρετούσε τις λατρευτικές ανάγκες των κατοίκων των συνοικιών Τσιμποκάρου, όπως προείπαμε, Ρούσα και Παληορούτι.¹⁰ Σήμερα προστέθηκε και η συνοικία Κοκαλιάρα, όπου ήταν τουρκομαχαλάς.¹¹ Όπως αναφέρει η ιστορία, οι τουρκικές οικογένειες, έφυγαν από το Καρπενήσι με τη βοήθεια του (τουρκικού) στρατού. Πριν όμως φύγουν, στις 20 Ιουλίου του 1821, λεηλάτησαν και έκαψαν τους Ναούς της πόλεως, ανάμεσα τους και αυτόν της Αγίας Παρασκευής.¹²

Κατά την εποχή των γεγονότων αυτών, ιερέας της Αγίας Παρασκευής υπήρξε ο π. Θεοδόσιος Παπαθέου, ο οποίος κατήγετο από τη Βράχα Ευρυτανίας. Ήρθε στο

⁷ Βλ. Πάνου Ι. Βασιλείου, «Η Εκκλησία Αγ. Τριάδα του Καρπενησίου», Αθήνα 1962, σελ.17-19.

⁸ Και είναι γνωστό ότι τα πανηγύρια επιτελούσαν πολλούς ρόλους: όχι μόνο της επικοινωνίας με το Θείο διά μέσου της εορτής του αγίου αλλά και της ενίσχυσης της κοινωνικότητας της ομάδας: η συλλογική προετοιμασία, η συμπροσφορά των δεσμάτων από τους πανηγυριώτες, ο χορός και το τραγούδι, το νυφοδιάλεγμα και τα συνοικέσια, οι οικονομικές συμφωνίες πάσης φύσεως έπαιζαν όλα το δικό τους ρόλο στην κοινωνική ζωή. Το πανηγύρι της Αγίας γινόταν στην περιοχή Ιερομνήμονος (όπου το σημερινό Γυμνάσιο) όπως σημειώνει σε έρευνα της η κ. Μαρία Ευαγγελοδήμου.

⁹ Σκέψεις για την ιστορία του ναού της αγίας Παρασκευής Καρπενησίου, από την πρεσβυτέρα Μαρία Παναγιωτοπούλου-Μποτονάκη, δρ. φιλολογίας, προϊσταμένη ΓΑΚ Ευρυτανίας.

¹⁰ Ύστερα από το κάπνισμα της Αγίας Παρασκευής τις λατρευτικές ανάγκες των συνοικιών αυτών κάλυπτε η εκκλησία της Παναγίας, όπως αναφέρει στο βιβλίο του «Καρπενήσι 1810-1820», ο Ανάργυρος-Ιωάννης Διον. Μαυρομύτης, Αθήνα 2006, εκδ. Πανευρυτανικής Ένωσης.

¹¹ Όπως αναφέρει ο αγαπητός συνεργάτης μου Γεώργιος Χ. Αρμάγος στον τουρκομαχαλά που βρισκόταν κοντά στον άγιο Ευστάθιο λειτουργούσαν τζαμί και λουτρό. Εκείνη την περίοδο ο χώρος γύρω από τον άγιο Ευστάθιο ήταν μουσουλμανικό νεκροταφείο. Οι παλαιοί Καρπενησιώτες αποκαλούν την περιοχή αυτή τουρκόπλαγο.

¹² Τα κειμήλια της Παναγίας πρόλαβε ο εκκλησιαστικός επίτροπος της Παναγίας, κ. Παπαδημητρίου και τα απέκρυψε σε ασφαλές μέρος, όπως αναφέρει ο κώδικας Ιατρίδη.

Καρπενήσι μαζί με τη μητέρα του και τον αδερφό του Δημήτριο.¹³ Όπως αναφέρει ο σημαντικός ιστορικός Πάνος Βασιλείου στο βιβλίο του «*Η επισκοπή Λιτζάς και Αγράφων*» το 1805 οι κάτοικοι της Λαγκαδιάς τον πλήρωναν ως παιδαγωγό των παιδιών τους, στο σχολείο των κοινών γραμμάτων, που ιδρύθηκε από τον Ευγένιο Γιαννούλη. Ο ιερέυς αυτός ήταν έγγαμος και χειροτονήθηκε παπάς από τον επίσκοπο Δοσίθεο, κατέχοντας το αξίωμα του σακελαρίου. (Ο σακελάριος είναι εκκλησιαστικό αξίωμα που δινόταν παλαιότερα από τους επισκόπους σε ιερείς, οι οποίοι είχαν την εποπτεία των μοναστηριών και τον έλεγχο της λειτουργίας των επισκοπικών φυλακών, ενώ εκδίκασαν και παραπτώματα μοναχών.)¹⁴ Ο π. Θεοδόσιος εφημέρευσε, αρχικά, στην Αγία Παρασκευή Καρπενησίου, κατόπιν δε, από του 1834 στην Παναγία, ως το θάνατο του.¹⁵

Την ίδια χρονική περίοδο, και συγκεκριμένα γύρω στο 1805 γεννήθηκε ένας άλλος ιερέας που διακόνησε στην αγία Παρασκευή με το όνομα παπά Γιάννης. Ήταν έγγαμος με την Αγγελική Μπακαέ και είχε έξι παιδιά (τρία αγόρια και τρία κορίτσια). Το επίθετο του δεν το γνωρίζουμε με ακρίβεια γιατί οι ιερείς τα πρώτα χρόνια από της ιδρύσεως του ελληνικού κράτους δεν ψήφιζαν, βεβαίωναν όμως οι ίδιοι τους εκλογικούς καταλόγους στα χωριά και στις επαρχίες τους. Εκεί λοιπόν στο αρχείο Βλαχογιάννη, το οποίο υπάρχει και στο διαδίκτυο, υπογράφει μαζί με τον π. Θεοδόσιο, ως παπά-Ιωάννης (πρωτόπαπας)¹⁶. Πριν από το 1835, όπως μας είπε ο συγγενής του κ. Γεώργιος Παπαιωάννου, σε κατ' ιδίαν συνάντησή μας, και μάλλον μετά τον π. Θεοδόσιο, ανέλαβε την αγία Παρασκευή μέχρι τελευτής του.¹⁷

Ο ναός που οικοδομήθηκε μετά την καταστροφή από τους Τούρκους είχε ρυθμό βασιλικής, ήταν όμως πολύ μικρός για να καλύψει τις λειτουργικές ανάγκες των πιστών. Για τον λόγο αυτόν, πιθανόν το έτος 1920, το εκκλησιαστικό Συμβούλιο της Παναγίας, με πρόεδρο τον π. Κωνσταντίνο Παπανικολάου, αποφάσισε να κατεδαφίσει το παλαιό εκκλησιάκι και στη θέση του να οικοδομήσει νέο και περικαλλή ναό.¹⁸ Έτσι, με μεγάλες δωρεές των Καρπενησιωτών και ανεξάντλητη προσωπική εργασία των κατοίκων της Αγίας Παρασκευής, οικοδομήθηκε ο σημερινός ιερός ναός της Αγίας και τέθηκε σε λειτουργία το έτος 1927. Τότε καθιερώθηκε να λειτουργείται ο ναός μας εκτός της εορτής της Αγίας Παρασκευής, και του Αγίου Παντελεήμονος (μεθεόρτια), του Αγίου Σεραφείμ επισκόπου Φαναρίου, και την Τρίτη ημέρα του Πάσχα.¹⁹

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να μνημονεύσουμε, όπως ενθυμούνται οι παλαιοί Καρπενησιώτες, πως μετά τον εσπερινό του αγίου Παντελεήμονος, ακολουθούσε η λιτάνευση της εικόνας της Αγίας Παρασκευής και η κάθοδος της στο ναό της Παναγίας, με πάνδημη συμμετοχή. Η εικόνα ετοποθετείτο σε προσκυνητάρι στο

¹³ Μάρκου Α. Γκιόλια, *Ιστορία της Ευρυτανίας στους Νεότερους Χρόνους (1393-1821)*, εκδ. Πορεία, Αθήνα 1999, σελ.500.

¹⁴ Σύνδεσμος «Ευγένιος ο Αιτωλός», Όσιος Ευγένιος ο Αιτωλός και οι Σχολαί των Αγράφων κατά την Τουρκοκρατία, Πρακτικά τόμος Β΄, Αθήνα 2014, σελ. 1136.

¹⁵ Πάνου Ι. Βασιλείου, *Η επισκοπή Λιτζάς και Αγράφων επί Τουρκοκρατίας*, Αθήνα 1960, σελ. 91.

¹⁶ Θωμά Α. Τσέτσου, *Αγραφιώτες και Ευρυτάνες κληρικοί και μοναχοί στην επανάσταση του 1821*, Αθήνα 1991. Πρβλ. Πρακτικά Ευγενίου Αιτωλού, σελ.1136. Πρόκειται για τιμητική διάκριση που δίνεται από τον επίσκοπο σε έγγαμους ιερείς, διακρινόμενους για το ήθος και την μόρφωσή τους.

¹⁷ Ο κ. Γεώργιος Παπαιωάννου μαζί με άλλους συγγενείς του ψάχνει το γενεαλογικό του δέντρο. Μας τον γνώρισε η κ. Μαρία Παναγιωτοπούλου, όταν την επισκέφθηκε σε πρόσφατη επίσκεψή του στα ΓΑΚ, και της είπε τα συμβαίνοντα. Συζητήσαμε κατ'ιδίαν και μας είπε τα αφορόντα τον παπα- Γιάννη.

¹⁸ Μετά την καταστροφή του ναού από τους Τούρκους, και μέχρι το 1980, που ξανα ιδρύθηκε η ενορία, η αγία Παρασκευή ήταν παρεκκλήσιο της Παναγίας.

¹⁹ Κατά τις ημέρες της μνήμης της Αγίας, συνέρρεε πλήθος πιστών και ακολουθούσε δημοτικό πανηγύρι στο προαύλιο του ναού και στην τοποθεσία Μεγάλη Βρύση. Δυστυχώς σήμερα το δημοτικό πανηγύρι έχει ατονήσει, παρά τις προσπάθειες που έγιναν και στις μέρες μας για αναβίωση.

κέντρο του ναού, και ακολουθούσε η τέλεση παρακλήσεως στην Αγία. Εκεί παρέμενε για σαράντα ημέρες και επανείρχετο στο ναό της, με το ίδιο τελετουργικό και λατρευτικό τρόπο. Την επόμενη ημέρα ετελείτο πανηγυρική θ. λειτουργία και έτσι ολοκληρωνόταν οι λατρευτικές εκδηλώσεις.²⁰

Αξιωματημένο είναι πως ο ναός της Αγίας Παρασκευής είναι ο μόνος ναός του Καρπενησίου που δεν πάτησε πόδι Ιταλού ή Γερμανού κατακτητή. Το Νοέμβριο του 1943 γερμανικά στρατεύματα κατέλαβαν για μία εβδομάδα το Καρπενήσι, προκαλώντας μεγάλες καταστροφές.²¹ Το τελευταίο απόγευμα, πριν την αναχώρησή τους για Λαμία, μία ομάδα Γερμανών στρατιωτών ήρθαν στην Αγία Παρασκευή και προσπάθησαν να ανοίξουν τη νότια πύλη του ναού. Δεν τα κατάφεραν και τότε ο επικεφαλής τους αξιωματικός έκανε μερικά βήματα πίσω και με δύναμη έπεσε πάνω στην πόρτα για να τη σπάσει. Όταν, όμως, το σώμα του χτύπησε την πύλη εκτινάχτηκε προς τα πίσω και το κεφάλι του χτύπησε σε μία από τις λευκές του προαυλίου και έμεινε ασάλευτος, όπως μας διηγήθηκε το περιστατικό ο μακαριστός Γεώργιος Κουτσονίκας.²² Οι Γερμανοί στρατιώτες τρομαγμένοι τον σήκωσαν και έφυγαν και έτσι αποφεύχθηκε η σύλληψη ή ο εμπρησμός του ναού. Κατά τη δεύτερη επιδρομή των Γερμανών στο Καρπενήσι τον Αύγουστο του 1944 έγινε ολοκληρωτική καταστροφή της πόλης με ανατινάξεις και εμπρησμούς οικιών.²³ Ο ναός της Αγίας Παρασκευής έμεινε άθικτος, καθώς η προνοητική Φωτεινή Αρμάγου, νεωκόρος τότε του ναού είχε κλειδώσει τις πύλες του.²⁴ Εκτός, όμως, των υλικών ζημιών, πολλοί άνθρωποι την εποχή εκείνη, κυρίως ανήμποροι, εκτελέστηκαν και κάηκαν στο χώρο που βρίσκεται σήμερα το Εργατικό κέντρο. Κάποιες οικογένειες μέχρι να κατασκευαστούν τα προσωρινά στέγαστρα, μετά την καταστροφή από τους Γερμανούς, βρήκαν στέγη μέσα στο ναό για αρκετό χρονικό διάστημα.²⁵

Μεταξύ των ανυπολόγιστων καταστροφών από το Γερμανό κατακτητή, ήταν και τα διδακτήρια της πόλης μας. Οι αρμόδιες αρχές για να θεραπεύσουν αυτό το πρόβλημα της μάθησης των νέων, αποφάσισαν να χρησιμοποιηθεί ως Δημοτικό Σχολείο, ο ναός της Αγίας Παρασκευής. Έτσι λοιπόν οι μαθητές του Δημοτικού σχολείου της πόλεως από το 1944 έως και το 1947 έμαθαν τα πρώτα τους γράμματα μέσα στο ναό μας. Άξιο μνείας είναι και η ανάμνηση του αγαπητού Ιωάννου Μαυρομύτη, ο οποίος ήταν ένα από τα παιδιά του δημοτικού της εποχής εκείνης και θυμάται λεπτομέρειες, όπως το ρόφημα που τους έδιναν στο διάλειμμα.

Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου σπαραγμού των ετών 1946-1949, ο πληθυσμός της υπαίθρου εγκαταστάθηκε στα κέντρα ασφαλείας. Στην Ευρυτανία, το μοναδικό κέντρο ασφαλείας ήταν το Καρπενήσι. Μέσα στο Καρπενήσι εγκαταστάθηκε μεγάλο μέρος των κατοίκων του νομού, με αποτέλεσμα ο συνολικός πληθυσμός της πόλεως να ξεπεράσει τους 20000 κατοίκους. Οι δύο ναοί της πόλεως, (Αγία Τριάδα και Παναγία), ήταν αδύνατο να καλύψουν τις λατρευτικές ανάγκες τόσων ανθρώπων. Για αυτό ο εισαγγελέας με ειδική διάταξή του, συνέστησε *προσωρινή ενορία των προσφύγων* την Αγία Παρασκευή. Καθ' όλη την διάρκεια των ετών 1948-1950 η καμπάνα της Αγίας Παρασκευής σήμαινε πρωί – απόγευμα. Οι

²⁰ Προφορική μαρτυρία Γεωργίου Χ. Αρμάγου.

²¹ Ο Γ. Αρμάγος γράφει για καταστροφή του ξενοδοχείου Ομόνοια της οικογένειας Πριοβόλου, μέρος του ξενοδοχείου Απολλώνιο, και το οικοδόμημα της οικογένειας Παληκαρά.

²² Η οικία του μακαριστού βρίσκεται κάτωθεν του ναού. Το περιστατικό αυτό το αφηγούταν και έκλαιγε ο μακαριστός κάνοντας το σταυρό του και λέγοντας «Αγία Παρασκευούλα μου!».

²³ Και δυστυχώς και των Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου και Αγίου Ευσταθίου.

²⁴ Η μακαριστή διηκόνησε πάνω από σαράντα χρόνια στο ναό αφιλοκερδώς, για την ανάπαυση των ψυχών των έξι παιδιών της που απεβίωσαν από παιδικές ασθένειες της εποχής.

²⁵ Η οικογένεια Αρμάγου ήταν μία από αυτές όπως μας είπε ο Γεώργιος Αρμάγος, αλλά και τρεις οικογένειες Εβραίων που κατέφυγαν στο Καρπενήσι από το 1942 για να σωθούν από τους Γερμανούς.

ιερείς που ακολούθησαν το ποιμνίό τους και το βοήθησαν ποικιλοτρόπως τις τραγικές εκείνες ημέρες ήταν πολλοί. Μνημονεύουμε τον π. Χρήστο Παπακωνσταντίνου, ιερέα της Αγίας Τριάδος Κτημενίων, τον π. Χρήστο Κακαβά, ιερέα Δομιανών, τον π. Ηλία Μήτσιου, ιερέα Πετραλώνων, τον π. Νέστορα Μάρκη, ιερέα Καλεσμένου, τον π. Αθανάσιο Κοροκίδα, ιερέα Στενώματος, τον π. Παναγιώτη Βλάχο, ιερέα Κλαυσίου και τον π. Αργύρη Βούρβα, ιερέα Βίνιανης. Μετά τη λήξη της εμφύλιας τραγωδίας και του επαναπατρισμού των προσφύγων στα χωριά τους, έπαυσε να λειτουργεί ως ενοριακός ναός η Αγία Παρασκευή, περιελθούσα στην προτέρα του κατάσταση, ως παρεκκλήσιο της Παναγίας Καρπενησίου.

Κατά τα έτη 1946-1949 συνέβησαν συνταρακτικά και κρίσιμα γεγονότα στη χώρα μας. Κορυφώθηκε ο διχασμός, άναψε ο εμφύλιος πόλεμος, χάθηκαν πάρα πολλοί, καταστράφηκαν σπίτια και περιουσίες, ρήμαξε η ύπαιθρος.²⁶ Η πόλη του Καρπενησίου και η συνοικία της Αγίας Παρασκευής πλήρωσε αρκετά κατά την αποφράδα ημέρα της 21^{ης} Ιανουαρίου του 1949, όπου οι δυνάμεις του Δημοκρατικού στρατού κατέλαβαν για είκοσι περίπου ημέρες το Καρπενήσι. Ο ναός κατά τη διάρκεια του πολέμου βρέθηκε μέσα στα διασταυρούμενα πυρά. Συνέπεια της τραγικής αυτής καταστάσεως ήταν και η δολοφονία έξι κατοίκων της συνοικίας της Αγίας Παρασκευής μέσα στην υπόγεια αποθήκη του ναού κάτω από το προαύλιο. Τα θύματα του εμφυλίου ήταν α) η Βασιλική Χρ. Αρμάγου, ετών 42, β) η Θεοφανώ Παν. Γρανίτσα, ετών 33, γ) η Ερασμία Παν. Γρανίτσα (κόρη της Θεοφανούς), ετών 5, και τα τρία αδέρφια : δ) Μαρίκα Αθ. Κοντοπάνου, ετών 15, ε) Γεώργιος Αθ. Κοντοπάνος, ετών 13 και στ) Νικόλαος Αθ. Κοντοπάνος, ετών 5.²⁷ Εις μνήμη των αδικώς φονευθέντων, οι οικογενείς τοποθέτησαν στην είσοδο του ναού μαρμάρινη πλάκα που αναγράφονται τα ονόματα τους αναλυτικά, και κάθε χρόνο την ημέρα εκείνη τελούμε μνημόσυνο για την ανάπαυση των ψυχών τους.

Μετά τον εμφύλιο άρχισε και η φθορά του όλου κτίσματος του ναού, ο οποίος κατά το τριήμερο 19-21 Ιανουαρίου 1949 της μάχης του Καρπενησίου, δέχτηκε στη στέγη του πολλά βλήματα όλμων και ριπές πυροβόλων, σε όλη την πλευρική επιφάνεια με συνέπεια να υποστεί μεγάλες ζημιές στη στέγη, στους τοίχους και τα πορτοπαράθυρα. Προσπάθειες αποκατάστασης των ζημιών έγιναν, αλλά δεν απέδωσαν, και έτσι με την πάροδο του χρόνου οι φθορές συνεχίστηκαν. Ο σεισμός του Φεβρουαρίου του 1966 χειροτέρευσε την κατάσταση.

Το 1979 που ιδρύθηκε η νεοσύστατος μητρόπολη Καρπενησίου, ο Γεώργιος Χρ. Αρμάγος από τη θέση του τμηματάρχου της νομαρχίας Ευρυτανίας, κίνησε την διαδικασία ιδρύσεως της ενορίας. Την όλη προσπάθεια βοήθησε ένθερμα ο ηγούμενος της Ι. Μονής Τατάρνης αρχιμ. Δοσίθεος, ο οποίος την μεταβατική εκείνη περίοδο ήταν εκπρόσωπος του τοποτηρητού μακαριστού μητροπολίτου Φθιώτιδος κυρού Δαμασκηνού. Το έτος 1980, με τη βοήθεια του αιμνήστου Χρυσοστόμου Καραπιπέρη, υφυπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως, προεδρικό Διάταγμα με το οποίο ιδρύθηκε η ενορία της Αγίας Παρασκευής και ο ομώνυμος ναός αποτελεί από τότε ενοριακό ναό.²⁸ Ο πρώτος μητροπολίτης Καρπενησίου Νικόλαος κατέβαλε κάθε προσπάθεια για τη

²⁶ Κώστας Σ. Λάζος, Η μάχη, η κατάληψη και η κατοχή του Καρπενησίου από τους αντάρτες, εισήγηση από το βιβλίο Πτυχές του Εμφυλίου Πολέμου, την επιμέλεια της εκδόσεως είχε ο Κλεομ. Κουτσούκης

²⁷ Ακόμη τραυματίστηκαν σοβαρά η Βασιλική Αθ. Κοντοπάνου, μητέρα των τριών φονευθέντων παιδιών της ίδιας οικογένειας και η μικρή κόρη της Ανδρομάχη, μετέπειτα σύζυγος του αιμνήστου Ιωάννη Τσιτούρη. Επίσης τραυματίστηκαν ελαφρότερα η Βασιλική Νικ. Τριανταφύλλου, η κόρη της Θεοδώρα Τριανταφύλλου και το νήπιο τότε Σπυρίδων Παν. Γρανίτσας, υιός της δολοφονηθείσης Θεοφανούς, τον οποίο η μάνα του κρατούσε στην αγκαλιά της

²⁸ Τεύχος Α', ΦΕΚ 42, αριθμ. 151/21-2-1980.

λειτουργία της ενορίας, με την τοποθέτηση πρώτου ιερέα του π. Αριστείδου Πεσλή, ο οποίος ήρθε από τη Ρεντίνα Καρδίτσας. Το περί αυτού εκκλησιαστικό συμβούλιο²⁹ αντιμετώπισε πολλά και σοβαρά προβλήματα, αφού στο ναό δεν υπήρχε καμία απολύτως υποδομή αλλά ούτε και επίσημη οικονομική βοήθεια για να γίνει η προμήθεια των αναγκαίων σκευών, βιβλίων κ.α..³⁰

Ο εφημέριος του ναού π. Αριστείδης Πεσλής τον Μάρτιο του 1990 μετετέθη στην ενορία της Παναγίας.³¹ Ο π. Θεοφάνης Καλύβας, από το Μάραθο Ευρυτανίας διαδέχθηκε και διακόνησε μέχρι τον Ιούλιο του 2002 την Αγία Παρασκευή.³² Από τον Ιούλιο του 2002 και μέχρι τον Αύγουστο του 2004 στην ενορία διετέλεσε εφημέριος ο π. Κωνσταντίνος Καναβάκης από το Καστράκι Αιτωλοακαρνανίας.³³ Διάδοχος του π. Κωνσταντίνου Καναβάκη και μέχρι σήμερα διακονεί ο υποφαινόμενος.³⁴ Πριν ολοκληρώσουμε την εισήγησή μας, κρίνουμε απαραίτητο να κάνουμε μνεία, στους ανθρώπους εκείνους που διακονήσαν το αναλόγιο του ναού ως ιεροψάλτες. Ο Κωνσταντίνος Παπαιωάννου, ο Σεραφείμ Κουτσοθεόδωρος, ο Γεώργιος Αρμάγος, ο Κωνσταντίνος Κολοβός, ο Γεώργιος Δροσίνης, ο Στυλιανός Μπομποτσιάρης, ο Γεώργιος Φραγκαλιός, ο Βασίλειος Ραίκος και ο Νικόλαος Διώτης εκπροσώπησαν ως κατώτεροι κληρικοί (ιεροψάλτες) με όλες τους τις δυνάμεις την ενορία.

Κλείνοντας επιτρέψτε μου να πω, πως η ιστορία της Ευρυτανίας δεν γράφτηκε μόνο με το γιαταγάνι και το καριοφίλι του αρματολού, αλλά και με του πνεύματος τα εργαλεία.³⁵ Οι εκκλησίες μας ήταν ο ιερός τόπος που ο λαός πήγαινε για να αποθέσει τις θλίψεις του και να αντλήσει παρηγοριά και ελπίδα.³⁶ Να ευχηθώ η αγία Παρασκευή προστάτης και έφορος της ενορίας μας, να πρεσβεύει υπέρ όλων μας. Σας ευχαριστώ.-

²⁹ Απαρτιζόταν από τους: Κωνσταντίνο Παπαιωάννου, γραμματέα, Γεώργιο Αρμάγο, ταμία, και μέλη τους Δημήτριο Πολυχρόνη και Ιωάννη Τσιτούρη.

³⁰ Έργα όπως η επισκευή της τραυματισμένης στέγης του ναού, η ανακατασκευή των επιχρισμάτων, η μικροφωνική εγκατάσταση, η κατασκευή γυναικονίτη, η τοποθέτηση κεντρικής θέρμανσης και η κατασκευή κωδωνοστασίου, η κατασκευή γραφείου και κουζίνας του ναού, έγιναν με αυτό το συμβούλιο. Θα πρέπει να επισημανθεί η βοήθεια του Σπ. Γρανίτσα, νήπιο τότε, ο οποίος αφιλοκερδώς ανέλαβε την τεχνική εργασία. Βοήθησαν ακόμα ο Ευάγγελος Κουτσολουκάς, επιχειρηματίας στα υλικά της θέρμανσης, μιας και υπήρξε μαθητής στο σχολείο της Αγίας Παρασκευής, και ο Βασίλειος Κλειτσάκης που πρόσφερε δωρεάν όλο τον σιδηρούν οπλισμό και το σκιρόδεμα (τσιμέντο). Κατόπιν παραίτησεως του Ιωάννη Τσιτούρη, θέση εκκλησιαστικού επιτρόπου ανέλαβε για λίγο διάστημα ο Κων. Κολοβός και στη συνέχεια ο Λάμπρος Τσιώλης.

³¹ Αλλά μέχρι το 1991 που τοποθετήθηκε νέος ιερέας εξυπηρετούσε και την πρώην ενορία του.

³² Έχοντας συμβούλους του, τους: Βασίλειο Ραίκο, γραμματέα, Γεώργιο Αναγνώστου, ταμία, και μέλη τους Χρυσόστομο Χρυσάφοπουλο και Δημήτριο Μπούρα Επί των ημερών τους έγινε η αντικατάσταση του δαπέδου του ναού, το ξυλόγλυπτο τέμπλο, το σοβάτισμα του θόλου του ναού και η αγιογράφηση μεγάλου τμήματος του, η κατασκευή περιστυλίου στην κεντρική είσοδο του ναού και η κατασκευή αίθουσας ως συνέχεια της κουζίνας.

³³ Στα χρόνια αυτά έγινε η κατασκευή συγχρόνων χώρων υγιεινής και στεγάστρου προστασίας των εγκαταστάσεων της κεντρικής θέρμανσης. Ακόμα έγινε η αντικατάσταση του μόλυβδου του τρούλου και της κόγχης του ιερού, καθώς και η αντικατάσταση των υδροροών της στέγης.

³⁴ Με εκκλησιαστικούς συμβούλους αρχικά τους: Σωτήριο Ανδρεάκη, γραμματέα, Ελένη Μπογδάνη, ταμία, και μέλη τους Βασίλειο Ραίκο και Ασπασία Χαντζοπούλου. Μετά τη λήξη της θητείας των ανέλαβαν ως σύμβουλοι οι Γεώργιος Δροσίνης, Νικόλαος Διώτης και Ελένη Σιαμπούλη, οι οποίοι μαζί με την Ελένη Μπογδάνη απαρτίζουν το σημερινό εκκλησιαστικό συμβούλιο του ναού. Το έργο που συντελείται στις μέρες μας δεν θα αναφερθεί, γιατί θεωρούμε πως δεν θα είμαστε αντικειμενικοί στην ιστόρηση των γεγονότων.

³⁵ Μάρκου Α. Γκιόλια, Ιστορία της Ευρυτανίας στους Νεότερους Χρόνους (1393-1821), εκδ. Πορεία, Αθήνα 1999.

³⁶ Πάνου Ι. Βασιλείου, Η επισκοπή Λιτζάς και Αγράφων επί *Τουρκοκρατίας*, Αθήνα 1960, σελ.50.